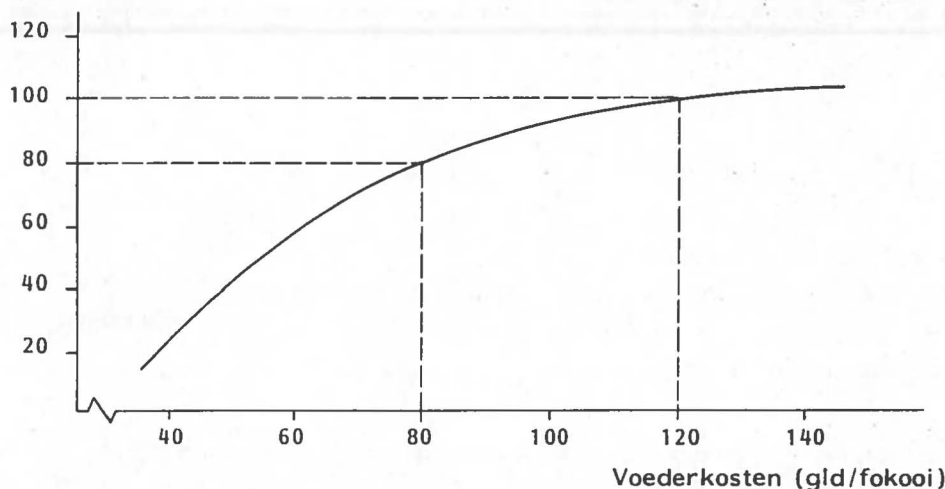

Opbrengst
(gld/fokooi)

Fig. 1. Voederkosten van de schapen uitgezet tegen de opbrengsten bij verkoop per ooi.

werkomstandigheden voor de herder aanzienlijk verbeterd heeft dit een arbeidsbesparing tot gevolg. Dit betekent dat tijd aan onderhoud of aan eigen hooiwinning kan worden besteed, waar dit anders niet zou kunnen. Om ongewenste veranderingen in de vegetatie te voorkomen moet er wel op worden gelet dat de begrazingsdruk op jaarbasis omgerekend niet hoger wordt dan 20 schapen per hectare (Schouten & Diemont, 1983). In het geval dat de schapen zonder herder in een raster rondlopen kan dit een besparing van in totaal ongeveer f 25.000,— per jaar opleveren (lagere arbeidskosten en hondenvergoeding).

Conclusies

Tot voor kort kreeg een herderkudde in principe f 30.000,— loonkostensubsidie (f 10.000,— van zowel Rijk, Provincie

als Gemeente). Met ingang van 1985 is dit bedrag verhoogd tot f 37.500,—. Als eis staat hier tegenover dat de hoofddoelstelling bij het houden van de schaapskudde 'doelbewust terreinbeheer' moet zijn.

Er kan een modelsituatie worden geschetst waarin de arbeidskosten op f 45.000,— per jaar worden gesteld, en er vanuit gegaan wordt dat er EEG-premie voor producenten van schapevlees wordt verkregen. Als de gestelde normen worden aangehouden blijkt dat de directe opbrengsten van de kudde (verkoop van lammeren, schapen, wol en overige opbrengsten) de directe kosten globaal kunnen dekken (dit zijn de huisvestingskosten, voederkosten, gezondheidszorg, hondenvergoeding en overige kosten). Dan moeten de arbeidskosten worden gedekt door de loon-

kostensubsidies en de EG-premie. De praktijk wijkt vaak sterk af van deze modelsituatie. Veel kudden hebben een nadelig saldo. Verschillende oorzaken zijn aan te wijzen, zoals het nog niet op volle sterkte zijn van pas opgezette kudden, inefficiënt beheer, of de noodzaak tot het geven van veel voer, doordat het terrein niet voldoende biedt.

Als de opeenvolgende resultaten over een reeks van jaren worden bekeken, kan worden verwacht dat de meeste kudden geleidelijk efficiënter beheerd gaan worden. Naarmate de onderlinge samenwerking beter is en de schaapskudden op volle sterkte komen zal langzamerhand het negatief saldo kleiner worden. De meeste kudden zullen dan de kosten kunnen dekken met de opbrengsten, waarbij loonkostensubsidies noodzakelijk zullen blijven. Rijk, Provincie en Gemeente staan gelukkig veelal welwillend tegenover deze vorm van natuurbeheer, die ook een grote publieke belangstelling geniet.

Summary

Cost-benefit calculations on sheepflocks kept for purposes of nature management.

In recent years more and more natural areas (especially heathlands) are managed by means of sheepflocks. The cost of this practice can be very high and a study was therefore made of 20 sheepflocks, 17 of which with a shepherd. The costs and benefits related to the keeping of these sheepflocks were compared to a standard figure for each item (Table 1). Especially the costs of accommodation, food and labour were often much higher than they should be under normal conditions. But using an enclosed grazing area, the flocks can have a greater number of animals and efficiency will be higher. It is expected that in the nearby future most of the sheepflocks will pay for themselves except labour.

Literatuur

- Brand, E. M. 1985. Kosten en baten van schaapskudden in natuurgebieden. Rapport van de Landelijke Werkgroep Schaapskudden, 41 p. + bijlagen.
- Schouten, D. & W. H. Diemont 1983. Schapen op de heide zonder bijvoeren? Verslag Tweede Studiedag Heidebeheer te Ede. 41-44.

Kudde Drentse Heideschapen

E. M. Brand
Lawickse Allee 3-B
6701 AN Wageningen